

פרק תשעה עשר

ר' עובדיה מברטנורא

יט א רבי אליעזר אומר
אם לא הביא כלי. איזמל למול
 את התינוק: מביאו בשבת
 מגולה. להודיע שחביבה מצוה
 זו שמחללים עליה את השבת:
 ובסכנה. שגזרו גזרה על
 המילה: מכסהו ע"פ עדים.
 שיעידו שאיזמל של מצוה הוא
 מביא, ולא יחשדוהו שהוא
 נושא שאר חפציו: ולעשות
 ברזל. כדי לעשות איזמל
 למילה: כל מלאכה שאפשר
 לעשותה. כגון מכשירי מילה
 הואיל ואפשר לעשותן מערב
 שבת אין דוחין את השבת,
 ופליג אדרבי אליעזר: שאי
 אפשר לעשותה מערב שבת.
 כגון מילה עצמה שאי אפשר
 לה ליעשות, דזמנה בשמיני
 דוחה שבת. והלכה כרבי
 עקיבא: ב מוהלין. חותך את
 הערלה: ופורעין. העור המכסה
 ראש הגיד: ומוצצים. את הדם,
 ואע"פ שהוא עושה חבורה
 שאין הדם ניתק מחיבורו אלא
 ע"י מציצה: אספגנית.

מילה בשבת

משנה א

רבי אליעזר אומר: אם זמן המילה חל בשבת
ולא הביא המוהל פלי - סכין של מילה **מערב**
שבת כדי למול בו את התינוק בשבת, אזי **מביאו**
בשבת דרך רשות הרבים כשהסכין **מוגלה** כדי
 להראות שמצוות מילה חביבה ודוחה את השבת¹⁸⁵.
ובסכנה - כשגזרו הגויים על ישראל שלא ימולו -
מכסהו על פי עדים שיעידו שהביא סכין לצורך
 המילה, ולא יחשדוהו שמטלטל חפץ אחר בשבת.
ועוד אומר רבי אליעזר: אם אין לו סכין למילה
פורתין בשבת **עצים לעשות פחמיו, ולעשות**
על ידם פלי ברזל - סכין, שלדעתו אפילו **מכשירי**
מילה דוחים את השבת.
כלל אומר רבי עקיבא החולק על רבי אליעזר: **כל**
מלאכה שאפשר לעשותה מערב שבת כגון
 מכשירי מילה - **אינה דוחה את השבת; ושא**
אפשר לעשותה מערב שבת כגון המילה עצמה
 שזמנה ביום השמיני - **דוחה את השבת:**

משנה ב

עושין כל צרכי מילה בשבת: מוהלין - חותחים את הערלה, **ופורעין** -
 קורעים את העור שתחת הערלה, ומגלים את הגיד, **ומוצצים** את הדם, **ונותנין**
עליה אספגנית - תחבושת **וכמוזן** - מין תבלין לרפואה¹⁸⁶.

ביאורים והרחבות

185. בגמרא (קל, א) שאלו מהו טעמו של רבי אליעזר שיש לגלות את הסכין, האם זה משום
 חיבוב מצוה או משום מניעת חשד? נפקא מינה להביא את הסכין מכוסה על פי עדים, אם
 אתה אומר משום חיבוב מצוה, הרי שצריך להביא דווקא מגולה, ואם אתה אומר משום חשד,
 אפילו מכוסה שפיר, כי היו עדים. והשיבו: אמר רבי לוי: לא אמרה רבי אליעזר אלא לחבובי
 מצוה. תניא נמי הכי: מביאו מגולה ואין מביאו מכוסה, דברי רבי אליעזר. אמר רב אשי:
 מתניתין נמי דייקא, דקתני ובשעת הסכנה מכסהו על פי עדים, בסכנה אין, שלא בסכנה לא,
 שמע מינה משום חבובי מצוה, שמע מינה.

186. בגמרא (קלג, ב) למדין, שאע"פ שפירט התנא את צרכי המילה, שנה "כל צרכי מילה"

אם לא שחַק את הכמון **מְעַרְב שֶׁבֶת** - **לוֹעֵס** אותו **בְּשִׁנָּיו** בשבת וְנוֹתֵן על המילה, שכל מה שאפשר לעשות בשינוי, עושים. **אם לא טָרַף** - עירב יין וְשִׁמֶן מְעַרְב שֶׁבֶת - יִנְתֵּן בקערה זֶה בְּעֶצְמוֹ וְזֶה בְּעֶצְמוֹ ואינו בוחשם. וְאֵין עוֹשִׂין לָהּ - למילה חֲלוּק - כעין כיס ששמים על ראש הגיד כדי שלא יחזור עור הפריעה ויכסה את העטרה לְכַתְחָלָה שיש בזה משום תיקון כלי, אָבָל בּוֹרֵךְ עָלֶיהָ - על המילה סְמֵרְטוּט אם לא הוכן החלוק מערב שבת. **אם** גם סמרטוט **לא התקין** - לא הביא למקום הברית **מְעַרְב שֶׁבֶת**, בּוֹרֵךְ סמרטוט **עַל אֲצַבְעוֹ** דרך מלבוש, כדי לשנות מדרך ההוצאה בחול וּמְבִיא אותו למקום הברית, וְאִפְלוּ מְחַצֵּר אַחֲרֶיהָ אף שלא עשו ביניהם עירובי חצרות:

משנה ג

הואיל ורחיצת התינוק במים חמים נחוצה לרפואתו, הילכך מְרַחֲצִין אֶת הַקְּטָן בשבת במים חמים בֵּין לַפְּנֵי הַמִּילָה וּבֵין לְאַחַר הַמִּילָה, וכיצד רוחצים? - וּמְזוֹלְפִין - מתיזים עָלָיו מים חמים בְּיָד, אָבָל

ר' עובדיה מברטנורא תחבושת: לוֹעֵס בשינוי. דכל מה דאפשר לשנות משנה: אם לא טָרַף יין ושמן. רגילים היו שהיו טורפים בקערה יין ושמן ומערבין אותן יחד לרפואה על המילה כדרך שטורפים ביצים בקערה: חלוק. התיכה של בגד נקובה, ומכניסין המילה באותו הנקב כדי שלא יחזור העור ויכסה את הגיד: לא התקין. לא הזמין: כוּרֵךְ עַל אֲצַבְעוֹ. דרך מלבוש לשנות מדרך הוצאה בחול: אפילו מחצר אחרת. לא מיבעיא מבית לבית באותו חצר אע"פ שלא ערבו, אלא אפילו לחצר אחרת שאינה מעורבת עמהם: ג מרחיצין את הקטן. האי מרחיצין לאו כדרכו הוא, דתנא סיפא לפרושי רישא כיצד מרחיצין כגון לזלף ביד אבל בכלי אפילו לזלף אסור וכל שכן לרחוץ

לא בבבלי¹⁸⁷.

רבי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה אָמַר: מְרַחֲצִין אֶת הַקְּטָן כדרכו, ולא רק בזילוף בְּיָד הַשְּׁלִישִׁי למילתו שְׁחַל לְהִיּוֹת בְּשֶׁבֶת, שְׁנֹאמַר (בראשית לד, כה): "וַיְהִי בַיּוֹם

ביאורים והרחבות

להוסיף ולרבות מה ששנו חכמים: המל (בשבת), כל זמן שהוא עוסק במילה - חוזר הן על הציצין המעכבין את המילה, והן על הציצין שאין מעכבין את המילה. פירש, על ציצין המעכבין את המילה - חוזר, על ציצין שאין מעכבין את המילה - אינו חוזר. 187. בגמרא (קלד, ב) שאלו, אם לרחוץ מותר, לזלף לא כל שכן? ותרצו רב יהודה ורבה בר אבון, שהמשנה נקטה בסגנון של "כיצד", וכך יש להבין: מרחיצין את הקטן בין לפני מילה בין לאחר מילה, כיצד? מזלפין עליו ביד אבל לא בכלי. אמר רבא, והא מרחיצין קתני (והרחצה אינה זילוף?) אלא אמר רבא: הכי קתני: מרחיצין את הקטן בין מלפני מילה בין לאחר המילה, ביום הראשון כדרכו, וביום השלישי שחל להיות בשבת מזלפין עליו ביד אבל לא בכלי... ההוא דאתא לקמיה דרבא, אורי ליה כשמעתיה (התיר לו הרחצה כדרכו ביום ראשון שחל להיות בשבת), איחלש רבא (נעשה חולה, והיה דואג שמא על כך נענש), אמר, אנא בהדי תרגימנא דסבי למה לי (מה היה לי לחלוק כנגד זקנים הללו, רב יהודה ורבה בר אבון, שפירשו שאסור להרחיץ).